

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ НИШ

ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ НОШЕЊА И ДРЖАЊА ОРУЖЈА У
СРБИЈИ

(Мастер рад)

Ментор:

Проф.др Предраг Димитријевић

Студент:

Јована Марковић

бр.индекса: М006/22-УП

Ниш, 2024. године

САДРЖАЈ

УВОД	3
1. ПОЈАМ ОРУЖЈА, ЊЕГОВА ПРОИЗВОДЊА И ПРОДАЈА.....	5
1.1. Појам и дефинисање оружја.....	5
1.2. Врсте оружја	6
1.3. Производња и стављање у промет оружја	9
1.3.1. Легална трговина оружјем.....	10
1.3.2. Илегална трговина оружјем.....	11
1.4. Набављање, ношење и држање оружја	12
2. ПРАВНО РЕГУЛИСАЊЕ НОШЕЊА И ДРЖАЊА ОРУЖЈА У СРБИЈИ.....	14
2.1. Кривични законик Републике Србије.....	14
2.2. Закон о оружју и муницији	16
2.3. Закон о испитивању, жигосању и обележавању оружја, направа и муниције.....	19
2.4. Други законски и подзаконски акти.....	21
3. КРИВИЧНО ДЕЛО НЕДОЗВОЉЕНА ПРОИЗВОДЊА, ДРЖАЊЕ, НОШЕЊЕ И ПРОМЕТ ОРУЖЈА И ЕКСПЛОЗИВНИХ МАТЕРИЈА	25
3.1. Радња извршења	25
3.2. Последице	28
3.3. Објекат кривичног дела	29
3.4. Извршилац кривичног дела	30
3.5. Тежи облик кривичног дела	31
4. ПРАВНО ПОРЕЂЕЊЕ НОШЕЊА И ДРЖАЊА ОРУЖЈА	34
ЗАКЉУЧАК.....	44
ЛИТЕРАТУРА.....	47
САЖЕТАК.....	50
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА.....	52

УВОД

У савременом друштву, инциденти и сукоби међу људима често се одвијају коришћењем оружја, представљајући значајан изазов за јавни ред и безбедност. Овај рад анализира примену законских прописа који уређују поседовање ватреног оружја у Републици Србији и упоређује их са претходним прописима.

Оружје, често налазећи се у илегалном поседу, постаје средство за наношење телесних повреда и угрожавање имовине. Иако се често препоставља да су овакви инциденти присутни искључиво у криминалним круговима, практична историја показује да се они често дешавају и у контексту сукоба између чланова породице, пријатеља или комшија. Усмерени напори у јасном и ефикасном регулисању поседовања, држања, ношења, превоза, преправљања оружја и муниције искључују потенцијалне ризике и осигуравају спречавање злоупотреба.

Законске норме, узимајући у обзир врсту и намену оружја, категоризују решења у погледу правила за физичка и правна лица. Такво категоризовање доприноси оптималном регулисању и спречава неовлашћени приступ оружју.

Издавање дозволе за набављање, поседовање и/или ношење оружја подлеже обавезним условима. Ови услови укључују држављанство, старосну границу, неосуђиваност за кривична дела, здравствено уверење, оправдане разлоге, као и неопходна теоријска и практична знања за безбедно коришћење ватреног оружја.

У савременом друштву, присуство легалног и доступност илегалног малокалибарског и лаког наоружања представљају изазов за безбедност и угрозу за мир и развитак друштва. Република Србија, као чланица међународне заједнице, сусреће се са потребом да усмери своје напоре ка стварању окружења у којем ће контрола набавке и коришћења оружја бити строго регулисана и усклађена са савременим стандардима безбедности.

Први и основни аспект који захтева пажњу је присуство илегалног малокалибарског и лаког наоружања у друштву. Овакво оружје представља потенцијалну претњу безбедности грађана и могло би бити употребљено у кривичним делима. Стога, неопходно је применити мере поштравања контроле над

набавком овог типа оружја. Такве мере могу укључивати преиспитивање и унапређење постојећих законских норматива који се односе на продају и дистрибуцију оружја, као и ефикасно спровођење тих закона. Осим тога, ради смањења присуства илегалног оружја, неопходно је појачати контролне активности на границама и сузбити незакониту трговину оружјем.

Други аспект који захтева приступ контроли оружја односи се на доминантну културу коришћења и ношења оружја, која је укоренила у традицији друштва. Оваква култура може стварати окружење у коме се оружје тумачи као средство личне сигурности или као део идентитета. Стога, као додатна мера контроле, неопходно је образовати јавност о стварним ризицима и претњама које долазе са носењем и употребом оружја, као и посебно издвојити активности које би водиле ка деескалацији оваквих тензија. Истовремено, подстицати дијалог са заинтересованим странама у друштву, укључујући полицију, оружане снаге и грађанско друштво, може допринети стварању консензуса о мерама које ће обезбедити безбедно и одрживо друштво.

Предмет овог мастер рада обухвата анализу правних аспеката и регулативе која се односи на поседовање, ношење и држање оружја у Републици Србији. То укључује преглед законодавства, подзаконских аката и других правних инструмената који регулишу ову област.

Циљ мастер рада је да истражи и објасни постојеће правне норме и процедуре повезане са ношењем и држањем оружја у Србији. Такође, рад има за сврху анализу ефикасности и прилагођености постојећих правила и прописа, поређење истих са одредбама старих законских прописа, као и предлоге за могуће побољшање или измене у правном оквиру.

Мастер рад на ову тему би требало да пружи дубок увид у правно уређење ношења и држања оружја у Србији и да предложи решења за евентуалне правне, безбедносне или етичке изазове који се могу појавити у овој области.

1. ПОЈАМ ОРУЖЈА, ЊЕГОВА ПРОИЗВОДЊА И ПРОДАЈА

1.1. Појам и дефинисање оружја

У савременом друштву, појам оружја је имао различите дефиниције, којима се настојало обухватити различити аспекти и карактеристике овог комплексног феномена. Једна од тих дефиниција указују на основну функцију оружја, дефинишући га као „средство за уништавање живе силе и материјалних средстава“. У овом контексту, нагласак је на томе да је основна намена оружја „наношење штете или уништавање мета, буди то људско биће, објекти или други циљеви“. Ова дефиниција истиче важност оружја као инструмента снаге и контроле у различитим контекстима и ситуацијама.¹

Друга дефиниција додаје димензију употребе оружја као „предмета који служи за повређивање, онеспособљавање, а понекад и за убијање, као и за уништавање имовине и сличне акције“. Ова перспектива наглашава двоструку природу оружја, будући да оно може бити употребљено и у нападу и у одбрани, представљајући и претњу и средство заштите, зависно о контексту и околностима.²

Усмеравајући свој фокус на ватрено оружје, разумева се да под овим термином подразумевамо свако преносиво оружје с опсегом дефинисаним као имање цеви и могућност испаливања пројектила. Ово наглашава две кључне карактеристике оваквог оружја, и то присуство цеви, што му обезбеђује функционалну основу, и способност испаливања пројектила, што дефинише његову основну функционалност.

Према Закону о оружју и муницији, оружје, у најопштијем смислу, је „ручна направа која има могућност избацивања разних пројектила, као што су куглице, кугле или сачме, или распршивања гасова или течности“. Ова способност се остварује применом притиска ваздуха, барута или других гасова, или других средстава

¹ Милошевић, В. (1999). *Наоружање и опрема полиције и војске*. Први део, Београд, стр. 53.

² Спалевих, Ж., Бјелајац, Ж, Димитријевић, Д. (2013). *Трговина оружјем као глобални међународни проблем*. МП, 2, стр. 141.

притиска. Оружје се може класификовати према различитим наменама, укључујући самоодбрану, напад, лов или спортске активности. У погледу законодавства које регулише оружје, важно је направити разлику између њихове различите намене. Оружје које се користи у самоодбрани има за циљ да заштити појединца или групу од непосредне опасности. Насупрот томе, јуришно оружје се користи са агресивном намером, док ловачко и спортско оружје имају специфичну сврху у оквиру рекреативног или такмичарског контекста.³

1.2. Врсте оружја

Врсте оружја дефинисане су актуелним Законом о оружју и муницији, те тако се могу издвојити следеће врсте: 1) ватрено оружје; 2) кратко ватрено оружје; 3) дуго ватрено оружје; 4) аутоматско ватрено оружје; 5) полуаутоматско ватрено оружје; 6) репетирајуће ватрено оружје; 7) једнометно и двоветно ватрено оружје; 8) ваздушно оружје; 9) оружје са тетивом или опругом; 10) конвертибилно оружје; 11) уређаји за изазивање електрошокова (електрошокови или парализатори); 12) гасни спрејеви; 13) хладно оружје; 14) оружје за личну безбедност; 15) спортско оружје и 16) онеспособљено оружје.

Ватрено оружје представља кључни сегмент оружја које се користи у војне, полицијске и цивилне сврхе широм света. Ову врсту оружја карактерише способност избацивања пројектила из цеви под притиском барутних гасова. С обзиром на различите потребе и намену, ватрено оружје се класификује у различите врсте, међу којима се издвајају митраљез, митраљез, аутоматска пушка, аутомат, пиштољ, револвер, пушка са огољеним цевима (укључујући једнометну, понављајућу и полуаутоматску). варијанте), пушка са глатким цевима (обе варијанте - једноструке и двоветке, понављајуће и полуаутоматске), као и комбинована пушка која комбинује обложене и необложене цеви. Поред тога, категорија ватреног оружја укључује пушке, пиштоље и револвере са обостраном палџом, често познате као малокалибарско оружје.⁴

³ Закон о оружју и муницији, Службени гласник РС, бр. 20/2015, 10/2019, 20/2020 и 14/2022, чл. 3, ст. 1, тч. 1; у даљем тексту ЗООИМ.

⁴ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 2.

Разноликост ватреног оружја произилази из специфичних функција које одређене врсте испуњавају у зависности од контекста примене. На пример, митраљези се често користе у борбеним ситуацијама како би се обезбедила интензивна и континуирана покривеност ватре, док су аутоматске пушке и пиштољи популарни међу војницима и полицијом због своје ефикасности и брзе паљбе пројектила. С друге стране, револвери се често повезују са цивилним сектором, док се пушке са пушкама често користе у спортском стрелаштву.

Кратко ватрено оружје се дефинише према дужини цеви, при чему дужина цеви не прелази 30 цм, односно укупна дужина не прелази 60 цм.⁵ Ова дефиниција поставља основни оквир за класификацију оружја кратке цеви.

Дуго ватрено оружје, с друге стране, карактерише дужина цеви која прелази 30 цм, односно укупна дужина већа од 60 цм.⁶ Разумевање ове дефиниције је од суштинског значаја за правилну класификацију оружја с обзиром на њихову величину.

Аутоматско ватрено оружје се дефинише као оно које се аутоматски поново пуни након што је метак испален и способно је да испали најмање два метка узастопно без ручног поновног пуњења.⁷ Ова дефиниција је неопходна за разликовање аутоматског оружја од других врста.

Полуаутоматско ватрено оружје карактерише аутоматско поновно пуњење након сваког испаленог метка, али није способно за више хитаца једним повлачењем обарача.⁸ Прецизност ове дефиниције је од суштинског значаја за јасну идентификацију ове врсте оружја.

Репетирајуће ватрено оружје је оно у којем се, након сваког испаленог метка, следећи метак ручно убацује у ватрени положај.⁹ Ова дефиниција игра важну улогу у класификацији оружја према начину на који се њиме рукује након пуцања.

Једнометно и двометно ватрено оружје, како је дефинисано, карактерише одсуство магацина или оквира за муницију.¹⁰ *Ваздушно оружје*, с друге стране,

⁵ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 3.

⁶ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 4.

⁷ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 5.

⁸ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 6.

⁹ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 7.

¹⁰ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 8.

описано је као оруђе које пројектил избацује путем сабијеног ваздуха или другог гаса.¹¹ *Оружје са тетивом или опругом*, укључујући самострел, лук, праћку и подводну пушку, представља нараву која, путем тетиве или опруге, емитује стреле или друге пројектиле.¹² *Конвертибилно оружје*, према законском оквиру, обухвата оружје које може бити модификовано како би испаливало бојеву муницију. Овде се посебно издвајају гасно, стартно и сигнално оружје.¹³ У контексту закона, *уређаји за изазивање електрошокова*, познати и као електрошокери или парализатори, описани су као ручне нараве које привремено онеспособљавају људе и животиње путем високог електричног напона.¹⁴

Гасни спрејеви, како их закон дефинише, су нараве намењене цивилном тржишту које, приликом употребе, распршују надражујућа хемијска једињења у концентрацијама у складу са међународним стандардима.¹⁵ *Хладно оружје* обухвата боксер, бодеш, кама, сабља, бајонет и друге објекте са основном наменом напада.¹⁶

Оружје за личну безбедност, укључујући пиштоље, револвере, гасне спрејеве и уређаје за изазивање електрошокова, представља кључну категорију према закону.¹⁷ *Ловачко оружје*, дефинисано као дуго ватрено оружје и оружје са тетивом или опругом, намењено је искључиво лову.¹⁸ *Спортско оружје*, са широким опсегом обухвата, користи се у стрелачким, спортским и борилачким вештинама.¹⁹ *Онеспособљено оружје*, с друге стране, представља ватрено оружје чији су основни делови неповратно преправљени како би се онемогућило испаливање бојевог метка.²⁰

¹¹ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 9.

¹² Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 10.

¹³ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 11.

¹⁴ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 12.

¹⁵ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 13.

¹⁶ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 14.

¹⁷ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 15.

¹⁸ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 16.

¹⁹ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 17.

²⁰ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч. 18.

1.3. Производња и стављање у промет оружја

Државе су често значајни купци војне опреме, пружајући снажну финансијску и политичку подршку за пласирање оружја на међународна тржишта. Важно је нагласити да многе земље подржавају развој и производњу домаћег наоружања у оквиру своје спољне, војне и економске политике. Висок ниво домаће производње тумачи се као кључни фактор аутономије у спољној политици.²¹

Транснационалне компаније које се баве производњом и продајом оружја често користе моћне лобије да изазову војне кризе и на тај начин остваре продају својих производа, што резултира већим профитом у односу на цивилне гране производње и трговине.

Трговина оружјем је индустријска делатност која је постала изузетно профитабилна, а њен интензиван развој бележи се након завршетка Другог светског рата. У том периоду основан је значајан број фабрика за производњу наоружања и војне опреме. Ипак, доминацију у светском извозу оружја оствариле су Сједињене Америчке Државе. Важно је нагласити да су владе често кључни купци војних производа, пружајући снажну финансијску и политичку подршку за олакшавање пласмана оружја на међународна тржишта. Поред тога, многе владе подржавају развој и производњу домаћег оружја као део своје спољне, војне и економске политике. Висок ниво домаће производње тумачи се као кључни фактор аутономије у спољној политици. С друге стране, транснационалне компаније које се баве производњом и продајом оружја често користе моћне лобије за изазивање војних криза, чиме остварују продају својих производа и остварују већи профит у односу на цивилне гране производње и трговине.²²

Трговина оружјем је сложена активност која захтева дубоку анализу и пажљив приступ. Увоз и извоз оружја се не сматра лаком темом, али захтева суштинску процену свих релевантних фактора у циљу очувања мира, безбедности и стабилности у регионалном контексту. Кључни елемент у процесу доношења одлуке о одобравању извоза оружја је процена вероватноће да ће земља увозница употребити увезено оружје у агресивне сврхе против друге државе или за изазивање

²¹ Поњовић, Д. (2006). *Међународна трговина наоружањем и војном опремом-радни документ*. Београд: Српски економски форум, стр. 5.

²² Спалевих, Ж., Бјелајац, Ж, Димитријевић, Д. (2013). нав. дело, стр. 140.

територијалних сукоба. Да би спречиле овакве ситуације, државе чланице Европске уније (ЕУ) и Уједињених нација (УН) приступају изузетно пажљивој процени ситуације, а у случају препознате опасности од злоупотребе оружја, одбијају одобрење за извоз. Ова одговорна пракса има за циљ очување глобалног мира и безбедности ограничавањем дистрибуције оружја и спречавањем његове неодговорне употребе.²³

1.3.1. Легална трговина оружјем

Трговина оружјем је суштински регулисана област у свакој земљи, а њени параметри су прецизно одређени кроз законске процедуре које се морају стриктно поштовати. Национална законодавства, иако се разликују по специфичностима, суштински не утичу на крајњи циљ и сврху успостављања ових прописа.

На међународном и националном нивоу, легитимна трговина оружјем подлеже прецизним правилима и нормама, као и међународним уговорима, како би се обезбедио ред, безбедност и мир.²⁴ Ови правни оквири постављају јасне стандарде и захтеве које трговци оружјем морају да испуне да би извршили продају. На националном нивоу, већина земаља има законе који регулишу трговину оружјем. Ови закони обухватају аспекте као што су лиценцирање трговаца оружјем, провере прошлости потенцијалних купаца, праћење продаје и трансфера оружја, као и успостављање санкција за непоштовање. Циљ ових поступака је спречавање неовлашћене трговине оружјем међу криминалним групама, терористима или другим неовлашћеним субјектима.²⁵

Контрола спољне трговине оружјем, војном опремом и робом двоструке намене изузетно је важна у очувању националне и регионалне безбедности, поштовању људских права, као и заштити трговине од потенцијално опасних производа. У савременом друштву, ризик од пролиферације оружја за масовно уништење представља озбиљну претњу која захтева координисану акцију

²³ Бјелајац, Ж. (2013). *Организовани криминалитет – Империја зла*. Нови Сад: Универзитет Правна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, стр. 238.

²⁴ За више видети: Spitzer, R. J. (2020). *The politics of gun control*. Routledge.Chatham House Publishers, Inc. Chatham, New Jersey, p. 16.

²⁵ Бјелајац, Ж. (2013). *Организовани криминалитет – Империја зла*. Нови Сад: Универзитет Правна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, стр. 232.

међународне заједнице. Последњих деценија, међународна заједница је препознала потребу да спречи ширење оружја за масовно уништење, постижући значајан напредак у том погледу.

Кроз сталне консултације и усаглашавање ставова, постигнути су међународни споразуми и конвенције које служе као основа за контролу промета овог оружја. Међународни споразуми и конвенције су средство којим међународна заједница сузбија претњу од ширења оружја за масовно уништење. Кроз ове инструменте успостављени су међународни режими и институције које делују на повећању безбедности и смањењу претње од таквог оружја. Ови напори су саставни део глобалних иницијатива усмерених на очување мира, стабилности и заштиту основних људских вредности.

1.3.2. Илегална трговина оружјем

Илегална трговина оружјем је сложена појава која обухвата различите актере, почев од појединаца и организованих криминалних група, па све до терористичких организација, приватних компанија, па чак и држава. Ова врста трговине често добија на значају када одређена земља постане предмет међународног ембарга на оружје.

Незаконита трговина оружјем коју спроводе државни органи, представља тешко кршење међународног права и представља кривично дело. Овде се анализира тајна или јавна организована криминална активност која се манифестује као намерно кршење међународног ембарга који су успоставиле Уједињене нације или једностраних санкција одређене државе, групе или савеза држава у односу на одређену земљу. Иако су ембарго успостављени са циљем спречавања увоза оружја у земље под ембаргом, релевантна истраживања показују да ниједан ембарго није у потпуности спречио илегални увоз оружја. Ова забрињавајућа чињеница указује на озбиљан проблем у спровођењу ембарга и сузбијању илегалне трговине оружјем.²⁶

Илегална трговина оружјем, позната као кријумчарење оружја и муниције, представља озбиљан изазов у вези са илегалном продајом и преносом оружја и

²⁶ Лакићевић, М. (2021). *Утицај илегалних миграција на организовани криминал и тероризам*. Докторска дисертација, Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе, стр. 92.

муниције. Ово питање представља основну или допунску делатност организованих криминалних група, укључујући различите методе као што су избегавање царинског надзора, корупција надлежних на царини или коришћење илегалних граничних прелаза за превоз оружја, муниције, дроге и људи. Транснационална природа организованог криминала јасно указује на значај и распрострањеност кријумчарења оружја. Кријумчарење оружја обично подразумева постојање добро организоване криминалне мреже која функционише као целина. Ова мрежа се може састојати од центара за шверц, кријумчарских пунктова и различитих транспортних путева који се користе за пренос оружја.²⁷

Последице кријумчарења оружја су бројне и деструктивне. Ова врста трговине доприноси ескалацији насиља и сукоба широм света. Оружје које се кријумчари обично завршава у рукама криминалних елемената, терориста и других нежељених актера, што представља претњу по безбедност и стабилност друштва. Такве активности имају далекосежне последице по глобалну безбедност и међународни мир.

1.4. Набављање, ношење и држање оружја

Набавка оружја је сложен процес чији модалитети и услови суштински зависе од врсте оружја које се планира набавити. Поред тога, ови фактори су уско повезани са идентитетом особе која купује, као и са сврхом коју оружје мора да испуни. Стога је неопходно схватити да се све врсте оружја не могу набавити под истим условима. Постоје ограничења која регулишу набавку одређених врста оружја само од стране одређених категорија лица, при чему се категоризација односи и на физичка и на правна лица. Овај процес набавке оружја захтева посебне прописе како за правна тако и за физичка лица, с обзиром на специфичности и озбиљност сваке врсте оружја.

Када је у питању набавка оружја од стране физичких лица, важно је истаћи да постоји могућност набавке само одређених врста ватреног оружја од стране ових лица и то само на основу одобрења надлежног органа. Орган надлежан за издавање одобрења за набавку ватреног оружја од стране физичких лица је орган унутрашњих

²⁷ Бошковић, М. (1999). *Криминолошки лексикон*. Нови Сад: Матица Српска, стр. 150.

послова са седиштем у општини у којој подносилац захтева има пребивалиште. Када су у питању делови ватреног оружја и муниције за оружје са огољеним цевима, они се такође могу набавити само на основу одобрења надлежног органа, и то само за врсту оружја за коју је издата оружна дозвола. Када су у питању правна лица и организације, за набавку ватреног оружја потребно је прибавити сагласност надлежног органа, односно органа унутрашњих послова у општини у којој је седиште подносиоца захтева.²⁸

Према ЗООИМ, забрана се односи на употребу, стављање у промет, набавку, поседовање и ношење муниције која садржи непробојне, запаљиве, експлозивне главе пројектила са примесама или превлакама од радиоактивних, токсичних и штетних материја, као и глава пројектила за такву муницију и муниција за пиштоље и револвере са експлозивним дејством (дум-дум муниција) и главе пројектила за ту врсту муниције.²⁹ Ово ограничење има за циљ да регулише и ограничи доступност и употребу муниције која може изазвати озбиљне последице по безбедност и здравље, као и да спречи неконтролисано ширење оружја и муниције са потенцијално опасним својствима.

²⁸ Закон о оружју и муницији, чл. 5 и 7.

²⁹ Закон о оружју и муницији, чл. 6.

2. ПРАВНО РЕГУЛИСАЊЕ НОШЕЊА И ДРЖАЊА ОРУЖЈА У СРБИЈИ

Правна регулатива у контексту оружја представља изузетно значајан аспект у правном систему сваке државе. За обухватање овог питања, постоје различити модели регулисања, варирајући од либералног режима издавања дозвола за набавку, држање и ношење оружја, до строгих режима са издавањем дозвола и санкцијама за недозвољено стечено, држано или носено оружје. Овакви режими, као што је случај са Републиком Србијом, осигуравају правилно усмерено и контролисано поступање са оружјем у циљу заштите безбедности и јавног реда.

2.1. Кривични законик Републике Србије

Кривична дела повезана са оружјем може регулисати кривични законик или специфично законодавство о оружју. У случају Републике Србије, Кривични законик који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године³⁰, регулише кривичну одговорност лица која злоупотребљавају производњу, ношење, држање и употребу оружја. Овакво усмеравање је допринело ублажавању природе кривичног дела, чиме је постигнут баланс између неопходне заштите интереса државе и права грађана.

Начело законитости, као темељни стуб правног система, успоставља неупитно начело да не може бити кривичног дела или казне без одговарајућег правног основа. Па тако је чл. 1 КЗ утврђено начело да се ниједно дело не може прогласити кривим или санкционисати ако пре извршења није било законом као такво одређено. Овај принцип, познат као „*nullum crimen, nulla poena sine lege*“, у српском правном контексту представља суштински механизам заштите грађана. Изрицање казне или било које друге кривичне санкције у одсуству јасне правне норме представљало би озбиљан ударац основним правима и слободама појединца.

³⁰ Кривични законик, Службени гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019; у даљем тексту КЗ.

Надаље, чл. 2 КЗ додатно наглашава значај начела да се казне и мере упозорења могу изрећи само оним ко је крив за кривично дело. Ова одредба не само да се придржава основних етичких принципа правичности, већ и спречава неправедно кажњавање невиних лица. Овај принцип такође штити интегритет правног система и повећава поверење грађана у правду, кључну компоненту сваког правосудног друштва.

Чл. 3 КЗ јасно дефинише основ и границе кривичне принуде. Она не само да има задатак да штити основне друштвене вредности, већ и поставља неопходне границе у примени кривичних санкција. Циљ је да се обезбеди ефикасна борба против кривичних дела, уз одржавање равнотеже између потребе за санкцијама и поштовања људских права.

У чл. 4 КЗ детаљно се разматрају врсте кривичних санкција, њихова општа сврха и ограничења у њиховој примени према узрасту. Кроз разноврсност санкција, законодавац артикулише специфичне методе реаговања на криминално понашање, усмерене на сузбијање дела којима се крше вредности заштићене кривичним законодавством. Такође, чланом 4. став 3. прописано је да се кривичне санкције не могу изрећи лицу млађем од четрнаест година, што одражава потребу за посебним приступом малолетницима у кривичном праву.

Чл. 14 КЗ дефинише кривично дело као „оно дело које је законом предвиђено као кривично дело, које је противправно и које је скривљено“.³¹ Из овога произилази кључна улога закона у утврђивању шта чини кривично дело, наглашавајући неопходност прецизних правних норми ради одржавања правне сигурности.

Када је реч о недозвољеној производњи, држању и ношењу оружја, оно је дефинисано и јасно уређено чл. 348 КЗ, који као темељни законски оквир, има за циљ сузбијање неовлашћених активности које могу угрозити безбедност друштва. Овим чл. Прописује се низ радњи које се сматрају кривичним делом, укључујући неовлашћену израду, преправку, продају, набавку, размену или држање ватреног оружја, конвертибилног или онеспособљеног оружја, његових делова, муниције, експлозивних материја или минско-експлозивних средстава.³² Фокус овог законског

³¹ Кривични законик, чл. 14, ст. 1.

³² Кривични законик, чл. 348, ст. 1.

члана је на спречавању илегалних активности које могу довести до озбиљних безбедносних ризика.

У складу са одредбама чл. 348, предвиђене су казнене мере које имају за циљ делотворно сузбијање нелегалних активности у вези са оружјем и експлозивним материјама. Лица која су крива за поменуте радње суочавају се са затворском казном у распону од шест месеци до пет година, уз додатну новчану казну. Ове казне постављају се с обзиром на озбиљност почињеног дела, пружајући правни оквир који одвраћа потенцијалне преступнике од учествовања у нелегалним активностима везаним за оружје.

Дакле, КЗ у чл. 348 представља кључни правни инструмент у борби против недозвољене производње, држања, ношења и промета оружја и експлозивних материја.

2.2. Закон о оружју и муницији

Како семо претходно, већ, указали, ЗООИМ јасно регулише прописе и мере за лица која производе, носе или поседују оружје. У контексту регулативних одредби, физичка, правна лица и предузетници су подложни строгим правилима и условима у вези са набавком и поседовањем ватрених оружја у Републици.

Прво, важно је истаћи да постоје различите категорије оружја, а одредбе Закона јасно прописују ограничења за сваку од њих. Највишег степена ограничења подложна су оружја из категорије А, која су недоступна за набавку, поседовање и ношење физичким, правним лицима и предузетницима, осим у случајевима прописаним Законом и другим релевантним правним инструментима. У случају оружја из категорије Б, док су ограничења присутна, поседовање и ношење је дозвољено под условом добијања исправе од надлежног органа. Оваква мера је имплементирана са циљем осигурања строге контроле и безбедности у вези са овом категоријом оружја. Оружја из категорије Ц, као исказано у законским одредбама, могу се слободно набављати у случајевима предвиђеним Законом, док је њихово држање могуће уз пријаву надлежном органу. Овај приступ пружа баланс између доступности и контроле, што је кључно за обезбеђивање безбедности грађана и друштва. С обзиром на оружје из категорије Д, важно је истаћи да је њихова набавка

и држање дозвољено без исправе и пријаве надлежном органу, у сагласности са законским нормама.³³

Важно је истаћи забрану стављања у промет, набављања, држања и ношења одређених врста муниције које садрже панцерне, запаљиве, експлозивне зрно са примјесима, или опасне материје попут радиоактивних, отровних и штетних супстанци. Осим тога, експлицитно је наведена забрана коришћења муниције за пиштоље и револвере која поседује експлозивно дејство, као што је думдум муниција.

Закон, такође, регулише и питање здравствене способности лица за држање и ношење оружја, и то у чл. 11 Закона. Здравствену способност појединца доказује уверење о здравственој способности, које издаје одабрана здравствена установа. Уверење се издаје након што министарство задужено за послове здравља потврди да установа испуњава прописане услове за обављање лекарских прегледа. Овлашћена здравствена установа има обавезу да благовремено обавести надлежне органе о неиспуњавању услова за одобравање држања и ношења оружја од стране прегледаних појединаца.

Закон, такође, регулише обавезу физичких лица којима је одобрено држање оружја да, сваких пет година или по истеку важења лекарског уверења, доставе ново уверење о здравственој способности. Ово периодично обнављање пружа додатни механизам контроле и осигурава да појединци одржавају одговарајући ниво здравствене способности. У случају промене здравственог стања носиоца оружја, изабрани лекар има обавезу да о томе обавести надлежне органе.

Законске одредбе које се односе на издавање дозволе за ношење оружја за личну безбедност представљају кључну компоненту правног оквира у домену регулације оружја у друштву. Према чл. 25 ЗООИМ, физичко лице са регистрованим оружјем из категорије Б подноси захтев надлежном органу. Закон дефинише услове које подносилац захтева мора испуњавати, посебно истичући обавезу доказивања да му је лична безбедност значајно угрожена. Директор полиције, или овлашћени полицијски службеник, решењем одобрава или одбија захтев за ношење оружја.

³³ Закон о оружју и муницији, чл. 4 и 5.

Надаље, чл. 26 ЗООИМ забрањује ношење оружја на јавним местима, осим у случајевима предвиђеним законом. Текст разматра ограничења и изузетке предвиђене овом одредбом, као и правила везана за ловачко, спортско оружје и средства за самоодбрану. Овај чл. се бави питањем временског ограничења дозволе, истражујући разлоге за постављање петогодишњег рока. Правни лек доступан подносиоцу захтева, обухвата могућност изјављивања жалбе министру у року од 15 дана од уручења решења.

Чл. 28 ЗООИМ прописује поступак и надлежности органа у случају престанка испуњености услова за држање оружја од стране физичког лица. У складу с одредбама чл. 11 наведеног закона, надлежни орган је дужан да, по службеној дужности, прати да ли лице које држи оружје из категорије Б и даље задовољава прописане услове.

У ситуацији када дође до престанка неког од услова наведених у чл. 11, ст. 1, тч. 3), 4), 5), 6), 8) и 9) овог закона, надлежни орган је овлашћен да донесе решење о одузимању оружног листа, оружја и муниције физичком лицу које је поседовало оружје из категорије Б. У циљу ефикасног спровођења ове мере, физичко лице против којег је покренут управни поступак за одузимање оружја има обавезу да на захтев полицијског службеника одмах, а најкасније у року од 48 сати, преда оружни лист, оружје и муницију. Надлежни орган издаје потврду о одузетим предметима, док одузети оружни лист, оружје и муницију чува до окончања поступка.

Физичко лице чије је оружје одузето има право да исто отуђи или онеспособи у року од годину дана од дана правноснажности решења о одузимању оружја. У супротном, уколико физичко лице које је регистровало оружје престане да испуњава услов из чл. 11, ст. 1, тч. 2) овог закона, дужно је без одлагања предати оружје надлежном органу и исто отуђити у року од годину дана, или га у том року изнети из земље у складу са одредбама члана 23 поменутог закона. Нефункционалност поступања у складу са ставовима 5. и 6. овог члана резултује преласком власништва оружја на Републику Србију.

Према одредбама Закона, лице које се налази у поседу регистрованог оружја након смрти власника дужно је обавестити најближу организациону јединицу Министарства у року од 45 дана од смрти. Ова процедура има за сврху ефикасно преузимање оружја ради даљег поступања у складу са законом. Исто тако, оружје

које се налази у поседу након смрти власника чуваће се у организационој јединици Министарства према месту последњег пребивалишта власника, све до одређивања наследника. Уколико наследник оружја буде малолетно лице, оружје ће се чувати до дана када оно стекне пунолетство.

Власник оружја има обавезу пријавити нестанак регистрованог оружја надлежном органу одмах, а најкасније у року од 24 сата од тренутка примете нестанка.

Власник оружја сноси одговорност за пажљиво руковање и савесно чување оружја, с циљем спречавања доласка до оружја од стране неовлашћених лица, као и ради очувања безбедности људи и објеката. Регистровано оружје не сме се уступати на послугу, изузев у ситуацијама предвиђеним одредбама Закона.

Ловачко оружје може се уступити ловцу, искључиво уколико поседује оружни лист за дату врсту оружја. У просторима намењеним за стрелачке спортове и обуку у руковању оружјем, дозвољено је уступање оружја корисницима у складу с прописима.

У складу с актуелним законским одредбама, правна лица и предузетници су овлашћени да, уз претходно одобрење надлежног органа или путем пријаве надлежном органу, стичу оружје и основне делове оружја под условом да то буде у складу са њиховом примарном делатношћу.

2.3. Закон о испитивању, жигосању и обележавању оружја, направа и муниције

У складу с савременим тенденцијама у области регулисања оружја и безбедности, Закон о испитивању, жигосању и обележавању оружја, направа и муниције³⁴ има за циљ посебно уређивање аспеката производње, држања, и стављања у промет ватреног, конвертибилног, ваздушног и другог оружја.

³⁴ Закон о испитивању, жигосању и обележавању оружја, направа и муниције, Службени гласник РС, бр. 87/2018; у даљем тексту ЗОИЖООНИМ.

Закон детаљно дефинише поступке испитивања, жигосања, и обележавања за ватрено оружје, основне делове оружја и муницију, постављајући обавезе за произвођаче, увознике, и овлашћене продавце. Спецификације у вези с обележавањем и жигосањем јасно одређују стандарде које морају бити испуњене како би оружје било признато као безбедно и законито за промет. Посебна пажња посвећена је ватреном оружју код којег је дошло до поправке, преправке или замене делова. Ове диспозиције имају за циљ обезбеђивање безбедности и функционалности оружја, што је постигнуто стандардизованим поступцима испитивања и жигосања.³⁵

Закон такође обухвата аспекте онеспособљавања оружја, притом настављајући се на захтеве за испитивање, обележавање и жигосање онеспособљеног оружја. Ово се сматра кључним за спречавање незаконог промета и коришћења онеспособљеног оружја у кривичне сврхе. Постављање стандарда за обележавање и жигосање онеспособљеног оружја служи као предуслов за његову легалну и безбедну деструкцију или употребу у несврхама.

Закон експлицитно истиче да се његове одредбе које се односе на оружје примењују и на основне делове за оружје. Ово обезбеђује конзистентност у регулативном оквиру, доприносећи ефикасности и једноставности примене законских норматива.

Испитивање и жигосање оружја и припадајућих делова представља важан аспект контроле безбедности и законитости употребе оружја. У Републици Србији, законодавне одредбе детаљно регулишу услове под којима одређено оружје, направе и муниција нису обухваћени обавезним спитивањем и жигосањем.

Први критеријум изузима оружје, направе и муницију које су намењене за потребе војске, полиције или других државних органа. Ово укључује оружје које се набавља, држи, носи и превози у складу са специфичним прописима, обезбеђујући примену строгих мера безбедности. Други критеријум односи се на испитивање и жигосање пре увоза, што је у складу са Ц.И.П. прописима или правилима потврђеним међународним споразумима. Овај услов обезбеђује доследно поштовање међународних стандарда и обавеза које је Република Србија преузела као потписник међународних споразума. Трећи критеријум изузима оружје намењено искључиво за

³⁵ Закон о испитивању, жигосању и обележавању оружја, направа и муниције, чл. 3.

истраживачке и студијске сврхе, што укључује предмете који служе образовним и академским циљевима.³⁶

2.4. Други законски и подзаконски акти

Осим основних правних докумената који регулишу производњу, ношење и држање оружја у Републици Србији, можемо се осврнути на још поједине законске и подзаконске акте. Па тако Правилник о начину вођења и обрасцима евиденција о оружју и муницији које воде надлежни органи³⁷, детаљно су регулисане смернице за вођење прецизних евиденција о оружју и муницији од стране надлежних органа, у складу са одредбама Закона о оружју и муницији. Овим правилником утврђени су специфични елементи и структура образаца на којима ће се бележити релевантни подаци у вези са оружјем и муницијом.

У првом члану Правилника, наглашена је сврха и опсег вођења евиденција, фокусирајући се на значајне аспекте попут захтева за набавку оружја, одобрења за исту, као и праћење оружних листова и потврда о пријави оружја из категорије Ц за физичка лица. Такође, правилник прописује вођење евиденција о оружју из категорије Ц за правна лица и предузетнике. У другом члану правилника, набрајају се кључни елементи евиденција које надлежни органи требају водити, укључујући захтеве, дозволе, и решења везана за ношење оружја, као и евиденције о одузетом, нађеном, или предатом оружју и муницији. Правилник такође прецизира евиденције о колекционарским дозволама, онеспособљеном оружју, нестанку оружја, регистрованом оружју, уношењу и изношењу оружја преко државне границе, превозу оружја, оружју дипломатско-конзуларних представника и странаца, одобрењима за ношење оружја представницима страних служби безбедности, одобрењима за набављање, држање и ношење оружја странцима на боравку, уверењима о здравственој способности, као и аутоматском оружју.

Такође, треба напоменути и Правилник о онеспособљавању оружја³⁸ који има за циљ организацију и регулацију поступка, услова и начина онеспособљавања

³⁶ Закон о испитивању, жигосању и обележавању оружја, направа и муниције, чл. 6.

³⁷ Правилник о начину вођења и обрасцима евиденција о оружју и муницији које воде надлежни органи, Службени гласник РС, бр. 12/2016.

³⁸ Правилник о онеспособљавању оружја, Службени гласник РС, бр. 9/2016 и 96/2016.

оружја, са фокусом на осигуравање безбедности и спречавање недозвољене употребе. У складу са чл. 2 овог Правилника, онеспособљавање оружја је поступак који се спроводи на основу захтева власника регистрованог оружја. Овај захтев подноси се различитим правним лицима и предузетницима који су овлашћени за различите аспекте обраде оружја. Прво, правна лица и предузетници овлашћени за испитивање, жигосање и обележавање оружја представљају једну категорију овлашћених институција. Они играју кључну улогу у обезбеђивању да је оружје исправно, ускладу са законским нормама и безбедносним стандардима.

Друга категорија овлашћених актера у процесу онеспособљавања оружја чине правна лица и предузетници овлашћени за производњу оружја. Они играју кључну улогу у обезбеђивању да је процес онеспособљавања изведен у складу са стандардима и спецификацијама, како би се спречила недозвољена производња и употреба оружја. Трећа категорија овлашћених актера обухвата правна лица и предузетнике овлашћене за поправку и преправку оружја, познате као овлашћени сервисери. Ова група је одговорна за осигуравање да су преправке и поправке изведене без дефеката, чиме се осигурава исправност и безбедност оружја.

Правилник о условима и начину употребе средстава принуде³⁹ врши дефинисање и прописивање услова, као и начина на који овлашћено службено лице Министарства унутрашњих послова може правоваљано употребити средства принуде у складу са законским одредбама. Правилник се фокусира на поступања према лицима затеченим у вршењу кривичног дела, савладавању отпора лица које нарушава јавни ред и мир, или које треба привести, задржати или лишити слободе у ситуацијама предвиђеним законом. У сврху правне легитимације, правилник детаљно регулише овлашћења и правила која се односе на примену средстава принуде ради одбијања напада, спречавања бекства, или заштите других лица или објеката.

Правилник прецизира да овлашћено службено лице Министарства унутрашњих послова има право на употребу одређених средстава принуде у ситуацијама када је то законом дозвољено. Овим се осигурава доследност и легалност поступања у оквиру правне норме. Правилник даје јасну дефиницију средстава принуде, која обухватају физичку снагу, службену палицу, средства за

³⁹ Правилник о условима и начину употребе средстава принуде, Службени гласник РС, бр. 133/2004.

везивање, специјална возила, посебно дресиране псе, коњицу, средства за запречавање, хемијска средства, ватрено оружје, посебне врсте оружја, као и минско-експлозивна средства. Сви набројани елементи су усклађени са међународним стандардима, чиме се гарантује поштовање међународних норми у вези са применом средстава принуде.

Правилник, такође, прецизира ситуације у којима овлашћено службено лице има право применити средства принуде, истичући њихову законску оправданост. Детаљно се описују околности у којима је допуштена употреба физичке снаге, ватреног оружја или других средстава, са посебним нагласком на принципима самоодбране, спречавања бекства или одбијања непосредних претњи.

У савременом облику друштва, одређивање и регулисање употребе наоружања и опреме полицијских службеника представља изазов који захтева детаљну правну уредбу. У Републици Србији, ове радње дефинисане су Уредбом о врстама наоружања и опреме полицијских службеника министарства унутрашњих послова⁴⁰.

У одређивању контекста ове Уредбе, први члан нарочито дефинише појмове наоружања и опреме. Наоружање укључује основно и посебно наоружање, са припадајућом муницијом. Опрему чине основна и посебна опрема, коришћена при обављању полицијских послова. Члан 3 детаљно опредељује основно наоружање полицијских службеника, фокусирајући се на кратко ватрено оружје - полуаутоматски пиштољ калибра 9 mm. Додатно, унапређује се концепт овлашћених службених лица која имају право и дужност носења оваквог оружја. Значајно је напоменути да члан 3 посебно дефинише службенике у цивилном оделу, дефинишући опције за ношење различитих врста оружја у зависности од контекста.

Надаље, уредба детаљно анализира посебно наоружање полицијских службеника, обухватајући широк спектар, укључујући репетирајуће, полуаутоматско и аутоматско ватрено оружје, гасно оружје, хемијска и експлозивна средства, као и оружје за испаливање хемијских средстава. Нарочито се ослања на специјалне јединице полиције, које имају приступ и оружју са тетивом, хладном оружју и оружју за тренутно онеспособљавање без штетних последица.

⁴⁰ Уредба о врстама наоружања и опреме полицијских службеника министарства унутрашњих послова, Службени гласник РС, бр. 27/2006.

На крају, битно је напоменути и Закон о кривичном поступку⁴¹ који представља кључни правни инструмент чија је суштинска сврха обезбедити да нико невин не буде осуђен, док истовремено омогућава изрицање кривичних санкција у складу са одредбама Кривичног закона. Централна сврха Закона о кривичном поступку јесте осигурати правично и законито спровођење поступка како би се спречило неправедно осуђивање невиних појединаца. Овај циљ произлази из темељног начела правичности и поштовања људских права, који су неизоставни елементи савремених правних система. Кључна одредба законика експлицитно наглашава да се кривична санкција може изрећи искључиво под условима које прописује Кривични законик, што додатно афирмише начело законитости у правосуђу.

⁴¹ Закон о кривичном поступку, Службени гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС.

3. КРИВИЧНО ДЕЛО НЕДОЗВОЉЕНА ПРОИЗВОДЊА, ДРЖАЊЕ, НОШЕЊЕ И ПРОМЕТ ОРУЖЈА И ЕКСПЛОЗИВНИХ МАТЕРИЈА

Чланом 348 КЗ дефинисано је кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја. Наводи се да, лице која неовлашћено израђује, преправља, продаје, набавља, обавља размену или поседује ватрено оружје, конвертибилно или онеспособљено оружје, његове делове, муницију, експлозивне материје или минско-експлозивна средства, биће кажњено затвором у трајању од шест месеци до пет година, уз новчану казну.

Кривичним закоником Републике Србије подлежу су две специфичне ситуације у вези са ношењем оружја. Прва ситуација односи се на неовлашћено ношење предмета изложених у ставовима 1 и 2 члана 348, за што је предвиђена казна затвора у опсегу од две до дванаест година. У другој ситуацији, ради се о неовлашћеном носењу предмета изложених у ставу 1, за које је извршилац дела добио одобрење од надлежног органа за њихову набавку и поседовање. За ову другу категорију, предвиђена је казна затвора у распону од шест месеци до пет година. Изричито, реч је о предметима за које је дозвољено издавање дозволе за набавку и оружног листа за поседовање, што представља специфичан облик одобрења (посебног формата).

3.1. Радња извршења

Кривично дело недозвољене производње, држања, ношења и промета оружја и експлозивних материја, како је дефинисано чланом 348 Кривичног законика Републике Србије, обухвата различите радње које чине суштину овог кривичног дела. Наведене радње укључују израду, преправку, продају, набавку, размену или држање ватреног оружја, конвертибилног оружја, делова оружја, муниције, експлозивних материја или минско-експлозивних средстава. За извршење овог

кривичног дела није нужно да се изврши више различитих радњи, будући да је постављена као алтернатива, те је довољно предузимање било које од наведених радњи извршење дела. Ово становиште потврђује правна теорија, где се истиче да је дело непотпуно и независно од броја предузетих радњи.⁴² Наглашено је да су радње извршења одређене трајним глаголом, попут „израђује“, „преправља“, „држи“ итд. Судска пракса је, у складу са тим, заузела став да неовлашћено држање бомбе, на пример, представља трајну радњу која се протеже од 1993. године до 25. априла 2001. године. Када су бомбе пронађене код оптуженог и одузете, радња се сматра завршеном у тренутку одузимања, што указује на јединствен карактер трајне радње у контексту конкретног дела.⁴³

Израда, у контексту кривично-правног односа, представља производњу предмета који служи као објекат радње кривичног дела.⁴⁴ Ова активност је подложна кривично-правној регулативи ипак, под условом да предмет у питању претходно није постојао. У случају да је предмет већ био створен, активност се тумачи као преправљање постојећег предмета, што додаје специфичан контекст делима права која регулишу израду и преправљање.

Преправљање оружја, као посебан облик израде, усмерава се на прилагођавање постојећег оружја другачијој муницији, као и извршење других захвата који утичу на функционалност оружја. Такви захвати могу резултовати трајним или привременим изменама у оригиналним техничким карактеристикама и конструкцијским решењима произвођача, како је дефинисано у члану 3 тачка 23 Закона о оружју и муницији (ЗОМ).

Продаја оружја подразумева пренос права на власништво над оружјем са једног лица на друго, праћен новчаном накнадом која је у сагласности са одређеном, правичном вредношћу. Одвојено, концепт размене односи се на уступање оружја другом лицу у замену за друге предмете добра или услуге. Примери таквих размена укључују уступање оружја у замену за превозно средство, оружје за друго оружје,

⁴² Стојановић, З., Делић, Н. (2017). *Кривично право – посебни део*. Београд: Правна књига, стр. 281.

⁴³ Лазић, Д. (2017). Недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из члана 348 кривичног законика нове и старе дилеме у пракси. *Годишњак Факултета безбедности*, стр. 421.

⁴⁴ Стојановић, З., Делић, Н. (2017). нав. дело, стр. 281.

или чак оружје у замену за опојну дрогу, што се све усмерава управо на аспекте продаје и размене у оквиру кривичног права.⁴⁵

Држање оружја у контексту кривичног права представља концепт који подразумева утврђивање фактичке власти над предметом радње кривичног дела. Процес држања може бити инициран прекидом државине од стране предходног држаоца, стварањем нове државине или преко потпуно новог ентитета. У овом контексту, државина подразумева поседовање предмета у свом физичком простору или при себи.⁴⁶ Примери овога укључују случајеве када орган унутрашњих послова проналази оружје у стану или другим просторијама, али искључује случајеве када се оружје налази у ташни, возилу или за појасом учиниоца, што се сматра ношењем, а не држањем.⁴⁷

Важно је истаћи да је држање поново усмерено на предмете чије је држање законито за грађане, али уколико учинилац није прибавио одговарајући оружни лист од надлежног државног органа, ова акција се сматра кривично одговорном. Претходни аспект држања подразумева однос између учиниоца и предмета, где учинилац мора држати или чувати предмете као своје. Такође, треба истаћи да временски период држања не утиче на постојање овог кривичног дела; једини услов је да учинилац у кратком периоду, који може бити изражен сатима, држи забрањена средства.⁴⁸ Овај контекстуални фрејм важан је за разумевање и тумачење кривичноправног аспекта држања оружја у правном систему.

У савременом правном контексту, постојање кривичног дела захтева несугласје с рамовима закона, конкретно ЗОМ. Ово искључује законско одобрење за предузимање радњи које су подложне кривичном прогону. Пример тога је претходно набављање одобрења за набавку и држање оружја из категорије Б, што је законски регулисано члановима 11–17 ЗОМ. Кривично дело недозвољене производње, држања, ношења и промета оружја и експлозивних материја, као што предвиђа члан 348 Кривичног законика, дешава се када се ове радње предузимају без одговарајућег законског овлашћења.

⁴⁵ Исто.

⁴⁶ Лазић, Д. (2017). нав. дело, стр. 422.

⁴⁷ Јовашевић, Д. (1999). *Закон о оружју и муницији Републике Србије са коментаром и пратећим прописима; Закон о оружју Републике Црне Горе*. Београд: Службени гласник, стр. 17.

⁴⁸ Исто.

Потребно је нагласити да свака радња држања оружја није аутоматски кривично дело. ЗОМ, конкретно члан 29, намеће обавезу лицу чијем се поседу налази регистровано оружје преминулог лица. У овом контексту, ако лице не обавести најближу организациону јединицу Министарства унутрашњих послова у року од 45 дана од смрти лица, чини прекршај сагласно члану 47 тачка 16.

Кривично дело из члана 348 Кривичног законика представља бланкетно кривично дело, и при његовом тумачењу, неопходно је обратити пажњу на одредбе ЗОМ и Закона о промету експлозивних материја. Овакав приступ је суштина разумевања и примене правног оквира који регулише ово питање.

3.2. Последице

У овом контексту, једна од најзначајнијих последица кривичног дела истиче се као апстрактна опасност по јавни ред и мир.⁴⁹ Овој опасности додаје се и имовина која се испољава стварањем потенцијалне опасности по живот и тјелесни интегритет лица, као и имовину, у контексту нестручне, несавјесне, несавјесне или неовлаштене употребе оружја, муниције и експлозивне материје.⁵⁰

Ова апстрактна опасност, проистекла из суштине кривичног дела, снажно утиче на темеље друштва, дестабилизујући његове основне структуре и угрожавајући безбедност његових чланова. Истовремено, усмеравање пажње на потенцијалне последице по живот и телесни интегритет, као и по имовину, уношењем ових вредности, постаје изузетно значајно у сфери правне анализе. Таква усмереност омогућава боље разумевање и вредновање друштвених последица кривичних дела и подразумева неопходност примарне предострожности у њиховом спречавању и кажњавању.

⁴⁹ Стојановић, З., Делић, Н. (2017). нав. дело, стр. 282.

⁵⁰ Јовашевић, Д. (1999). нав. дело, стр. 20.

3.3. Објекат кривичног дела

Директива и Закон о оружју и муницији сврставају оружје у четири категорије, категорије А, Б, Ц и Д:⁵¹

- 1) категорија А – минско-експлозивна средства, аутоматско кратко и дуго ватрено оружје, оружје скривено у другим предметима и ватрено оружје са пригушивачем пуцња;
- 2) категорија Б – свако ватрено оружје (кратко, дуго, полуаутоматско, репетирајуће, једнометно, двометно, са олученим и глатким цевима), осим оног из категорије А и Ц и конвертибилно оружје;
- 3) категорија Ц – онеспособљено ватрено оружје, старо оружје и његове модерне копије које не користе метак са централним или ивичним паљењем, ваздушно оружје чија је кинетичка енергија 10,5 J или већа или чија је брзина пројектила 200 m/s или већа и калибра већег од 4,5 mm, као и оружје с тетивом или опругом чија је сила затезања тетиве већа од 450 N, односно чија је натезна тежина већа од 101 libre;
- 4) категорија Д – хладно оружје, гасни спрејеви, уређаји за изазивање електрошокова, ваздушно оружје чија је кинетичка енергија мања од 10,5 J или је брзина пројектила мања од 200 m/s и калибра 4,5 mm или мањег, као и оружје са тетивом или опругом чија је сила затезања тетиве до 450 N, односно чија је натезна тежина до 101 libre.

Оваква специфичне категоризације оружја, има дубоке последице на начин на који физичка лица, правна лица и предузетници могу приступити овим средствима. Прва категорија, оружје из категорије А, забрањено је за набавку, држење и ношење од стране физичких и правних лица, као и предузетника, осим у случајевима које предвиђају одређени законски прописи. Категорија Б, са друге стране, омогућава набавку, држење и ношење оружја на основу исправе коју издава надлежни орган. Категорија Ц, трећа у овом систему, омогућава слободну набавку оружја у случајевима предвиђеним законом, а држење је могуће уз пријаву надлежном органу. Специфично, оружје из категорије Д може се набављати и држати без додатних исправа и пријава надлежном органу, под условом да се поштују законске одредбе,

⁵¹ Закон о оружју и муницији, чл. 4.

како је прописано чланом 5 Закона о оружју и муницији (ЗОМ). Истовремено, законом је прописана забрана промета, набавке и држења одређене додатне опреме, као што су пригушивачи пуцња и одређене врсте муниције, што додатно регулише и контролише употребу оружја у циљу безбедности и спречавања злоупотреба. Ова систематизована и детаљна подела оружја има за циљ стварање баланса између заштите јавног реда и сигурности грађана, што представља основу законског фрејмворка у области оружја и муниције.

У оквиру важећег кривичног законодавства, одређени аспекти у вези са оружјем и експлозивним материјама бивају регулисани и подложни санкцијама. Прецизније, неспособљено оружје, конвертибилно оружје, ватрено оружје, као и делови оружја, муниција, експлозивне материје и минско-експлозивна средства представљају предмет прописа и ограничења у датом контексту. Важно је издвојити да кривично законодавство не прописује санкције у случају израде, преправке, продаје, набавке, размене, држања и ношења било каквог оружја и експлозивних материја, већ је фокус искључиво на одређеним категоријама. Постоје санкције које се односе на ватрено оружје, конвертибилно оружје и неспособљено оружје, док су друге врсте оружја и експлозивних материја изузете из ових специфичних прописа.⁵²

Свака неспоразум или прекршај у вези са наведеним регулативама могу бити предмет поступка пред компетентним правосудним органима. Стога, јасно је да је законодавство изградило системске механизме контроле и регулације са циљем обезбеђивања безбедности и спречавања злоупотреба у вези са одређеним категоријама оружја и експлозивних материја.

3.4. Извршилац кривичног дела

Извршилац кривичног дела може бити свако лице. Ипак, у пракси се постављало питање да ли је могуће саизвршилаштво у вези са појединим облицима кривичног дела. Анализа случаја где су оба оптужена поседовала аутоматску пушку и била умешана у извршавање кривичног дела, показује дубоку свест о сопственој учешћу у дејству. Оба оптужена су дељивала синхроно и у сваком тренутку била

⁵² Лазић, Д. (2017). нав. дело, стр. 426.

обавештена о томе где се налази пушка, што додатно наглашава њихов статус као саизвршилаца.⁵³

Код умишљаја, кључни аспект за постојање кривичног дела, неопходно је испитивати свест учиниоца. При томе, елемент противправности игра кључну улогу, јер је битно да учинилац буде свестан неовлашћености свог поступка. Као што је напоменуто, уз свест о неовлашћености, битна је и „свест о делатности“⁵⁴, што укључује осврт на посебна својства предмета дела.⁵⁵

3.5. Тежи облик кривичног дела

Тежи облик кривичног дела постоји када је предмет дела из става 1 члана 348 ватрено оружје, муниција, експлозивне материје, минско-експлозивна средства или средства на бази експлозивних материја или гасно оружје чија израда, продаја, набавка, размена или држање није дозвољено грађанима.⁵⁶ Специфичност тежег облика овог кривичног дела лежи у потреби за стручним знањем у утврђивању природе предмета дела. Неопходно је истићи да питање о томе да ли је одређени предмет оружја или експлозивни материјал није пре свега правно питање, већ представља чињеницу коју мора потврдити стручно знање. У овом контексту, врло је битно да се изврши балистичка анализа, а која ће бити обављена од стране вештака балистичке струке.

Вештак балистичке струке треба да у конкретном случају проведе детаљну анализу предмета дела и утврди да ли се ради о категорији А оружја, како је предвиђено Законом о оружју и муницији (ЗОМ). У овом поступку, вештак ће се обратити стандардима и прописима уређеним ЗОМ-ом како би утврдио дозвољеност или забрањеност одређеног предмета. Тиме се утиче на овлашћење и ауторитет вештака балистичке струке у изношењу стручног мишљења у судском процесу.

⁵³ Исто, стр. 427.

⁵⁴ Лазаревић, Ј. (2011). *Коментар Кривичног законика*. Београд: Правни факултет Унион, стр. 1110.

⁵⁵ Бабић М., Марковић И. (2013). *Кривично право – посебни дио*, Бања Лука: Правни факултет, стр. 373.

⁵⁶ Кривични законик, чл. 348, ст. 2.

Тежи облик кривичног дела из става 3 представља значајан аспект кривичноправне нормативе, посебно у светлу количинских околности кривичног дела.⁵⁷ Присутност веће количине оружја, муниције или средстава конституише квалификовани облик дела, а њихова прецизна дефиниција и тумачење представља предмет правних расудживања и судских одлука.

Прва квалификаторна околност односи се на количину оружја, муниције или средстава у контексту кривичног дела. Значајно је истаћи да оцена количине оружја и средстава није домен стручног знања, већ је ствар правног процењивања, а ова околност се анализира у сваком конкретном случају пред судом.⁵⁸ На пример, већа количина може бити дефинисана као шест револвера и два пиштоља и 400 метака за револвер, али судске одлуке укажују да ова количина зависи од конкретних случаја.⁵⁹

Илустрација примера из судских одлука представља значајан аспект анализе. Наведени су примери у којима је суд донео одлуку да одређена количина оружја и муниције представља већу количину (на пример, 5 комада ручних бомби М 75, једна ручна бомба М 50, 500 г ПЕП пластичног експлозива...), док у другим случајевима није призната као таква.⁶⁰

Важно је напоменути и тежи облик дела из ставова 1 и 2 који се тиче употребе оружја или других средстава велике разорне моћи. Први квалификатор, који укључује оружје и средства са великом разорном моћи, захтева прецизну процену. Ова оцена, међутим, пада у домен балистичара, који имају задатак да одреде дали је дато оружје или средство способно за значајно разарање. Овде, примери као што је „пластични експлозив ПЕП 500“ или пластични експлозив пентрит илуструју ову концептуализацију. Додатно, постоји и квалификаторна околност која се односи на поступке који су у супротности с правилима међународног права. Важно је напоменути да ова околност захтева прецизну правну анализу у конкретном случају, обзиром на његове специфичности и јединствене аспекте. Овај деликатан процес је подложен судском виђењу и интерпретацији, обзиром на комплексност правних питања у овом контексту.⁶¹

⁵⁷ Кривични законик, чл. 348, ст. 3.

⁵⁸ Стојановић, З., Делић, Н. (2017). нав. дело, стр. 285.

⁵⁹ Чејовић, Б. (2008). *Кривично право у судској пракси – посебни део*. Крагујевац: Lion Mark, стр. 897.

⁶⁰ Лазих, Д. (2017). нав. дело, стр. 428.

⁶¹ Исто.

Све наведене квалификаторне околности су есенцијалне за процену умишљаја учиниоца. То значи да се у закључку о постојању кривичног дела мора обухватити не само намера учиниоца везана за основни елемент дела већ и све додатне околности које га чине квалификованим. Овакав приступ омогућује целовито разумевање и процену случаја у светлу комплексности кривичног права.⁶²

⁶² Стојановић, З., Делић, Н. (2017). нав. дело, стр. 286.

ПРАВНО ПОРЕЂЕЊЕ НОШЕЊА И ДРЖАЊА ОРУЖЈА

Правно регулисање питања у вези са оружјем представља изузетно значајан аспект у контексту функционисања државе. Другим речима, контрола и управљање оружјем имају дубоке импликације на безбедност и стабилност друштва. Ово представља актуелну тему широм глобалне заједнице, с обзиром на различите модалитете регулисања који су примењивани у различитим државама. Од либералних режима издавања дозвола за набавку, држање и ношење оружја, па до строгих режима који укључују кажњавање за недозвољено обављање ових активности.

У погледу модалитета регулисања, премастици јавне политике могу бити препознати у либералним режимима где је издавање дозвола за набавку, држање и ношење оружја остварено на начин који пружа одређени степен слободе грађанима. Супротно томе, постоје државе са строгим режимима где је издавање дозвола регулисано најстрожим мерама, а санкције за недозвољено обављање активности са оружјем су знатно оштрије.

Када се посматра контекст Републике Србије, видимо динамику промена у правном регулисању оружја. У периоду од ступања на снагу Закона о оружју и муницији (стари ЗОМ) 1. марта 1992. године до ступања на снагу Кривичног законика 1. јануара 2006. године, видљива је јасна законска рампа која је утврђивала прописе за контролу и управљање оружјем.⁶³

Важно је истакнути да је чланом 33 старог ЗОМ-а била инкриминисана кривична одговорност за кршење диспозитивних одредаба закона. Ово је представљало значајан корак ка ублажавању бланкетне природе кривичног дела у овом контексту, што је имало значајне импликације на правну сферу. Овакав приступ представља индикатор тога како је правна регулатива тежила балансу између потребе за контролом оружја и заштите права грађана.⁶⁴

У савременом контексту, Србија је ангажована у примени Програма акције Уједињених нација за спречавање, сузбијање и искорењивање недозвољене трговине

⁶³ Лазић, Д. (2017). нав. дело, стр. 416.

⁶⁴ Исто.

оружјем, као и Протокола Уједињених нација о ватреном оружју.⁶⁵ Споразумом, Србија је преузела виши степен обавезе, тежећи примени и спровођењу прописаних мера које се односе на контролу ватреног оружја, а подједнако и на периодично извештавање о резултатима ових активности.

Са напредовањем времена, број легално поседованих оружја у Србији је у порасту, а истовремено се бележи и увећање количине илегално поседованог оружја, која, према проценама, износи између 200.000 и 900.000 комада. Подаци Уједињених нација упозоравају да се у свету налази огромна количина лаког оружја, преко 600 милиона комада, а да је у 90-тим годинама од 49 великих сукоба, 47 вођено користећи превасходно лако и малокалибарско оружје као главно средство.⁶⁶ Ови фактори представљају значајну препреку за стварање безбедног окружења, обзиром да посебно стимулишу криминал и негативно утичу на општи друштвени развој.

У оквиру временског периода од 2010. до 2015. године, забележен је значајан пораст броја кривичних дела која укључују елементе насиља, где је оружје коришћено као средство извршења. Ово је особито изражено у случајевима кривичних дела насиља у породици, разбојништва и, најозбиљнијег карактера, убилачких аката.⁶⁷ Оваква динамика представља изазов за државне органе, истовремено негативно утичући на општу безбедност и стабилност друштва.

Стога, је неопходно наставити са применом и унапређивањем мера контроле и спречавања недозвољене трговине оружјем, са посебним фокусом на контроли легалног поседовања оружја и сузбијању илегалног обрта и поседовања. Свеобухватан приступ, усмерен ка јачању сарадње са међународним заједницама и поштовању стандарда и принципа контроле оружја, кључан је за стварање безбедног и стабилног окружења, штитећи тиме основна права и безбедност грађана Србије.

Република Србија, која се налази у процесу придруживања Европској унији, потписала је Споразум о стабилизацији и придруживању. Према члану 72 Споразума,

⁶⁵ Радојевић, К., Роквић, В., Иваниш, Ж., (2011). Контрола трговине и преноса малокалибарског и лаког оружја, *Војно дело*, 63(3), стр. 145-147.

⁶⁶ Котарлић, Д., Локсимовић, С. (2015). Усклађивање законске регулативе Републике Србије са Стратегијом ЕУ за борбу против недозвољеног сакупљања и промета лаког и стрељачког наоружања и муниције – степен усклађености и неопходне мере. *Војно дело*, 67(3), стр. 251.

⁶⁷ Коларић, Д. (2015). Кривична дела убиства-de lege lata и de lege ferenda. *НБП – Журнал за криминалистику и право*, 20(2), стр. 145.

Република Србија преузела је обавезу постепеног усклађивања постојећих закона и будућег законодавства са правним тековинама Европске уније. Једна од тих обавеза била је усклађивање законодавства са Директивом Савета Европе о надзору набавке и држања оружја од 18. јуна 1991. године, чишћене заједничком Директивом Европског парламента и Савета Европе од 21. маја 2008. године. Ово усклађивање остварено је доношењем новог Закона о оружју и муницији.⁶⁸

ЗОМ је, пре свега, на другачији начин и детаљније дефинисао основне појмове коришћене у закону. Кључни појам свакако је дефиниција оружја – ручно преносива направа израђена или прилагођена да под притиском ваздуха, барутних и других гасова или другог потисног средства може избацити зрно, куглу, сачму или неки други пројектил, односно распршити гас или течност, као и друга направа намењена за самообрану или напад, лов или спорт. У смислу овог закона, не сматрају се оружјем уређаји за хумано лишавање живота животиња, алати и имитације оружја које не користе муницију са барутним пуњењем.⁶⁹

Кривично дело недозвољена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 348 бланкетно је кривично дело. Приликом тумачења и примене одредби овог члана неопходно је коришћење пре свега Закона о оружју и муницији. Из тих разлога, било је неопходно усклађивање овог кривичног дела са ЗОМ.

Закон о оружју и муницији (Нови ЗОМ), примењив од 4. марта 2016. године, представља комплексан правни оквир који регулише широк спектар активности, укључујући набављање, држање, ношење, колекционарство, поправљање, преправљање, промет, посредништво и превоз оружја и муниције. Иако је ЗОМ уведен нешто више од седам година, анализом можемо закључити да он суштински представља измене и допуне старог ЗОМ-а, примењиваног последњих две деценије.

Стари ЗОМ, донет пре 20 година, био је подложен повременим изменама и допунама, али не одговара савременим условима. Нови ЗОМ, иако означен као „нов“, уводи значајне промене у домен државне управе у области унутрашњих и полицијских послова.

Пре свега, нови закон детаљно дефинише радње набављања, држања, ношења (преношења), колекционарства, поправљања, преправљања, промета, посредништва

⁶⁸ Лазих, Д. (2017). нав. дело, стр. 416-417.

⁶⁹ Закон о оружју и муницији, чл. 3, ст. 1, тч 1.

(брокеринга) и превоза оружја и муниције, што представља значајан напредак у односу на стари ЗОМ. Подела оружја (категорије) је детаљније уређена, а исправе о оружју и муницији су подложне новим стандардима. Услови за набавку оружја су промењени, и нови ЗОМ представља значајан корак ка праћењу савремених потреба и стандарда. Поред тога, нови ЗОМ налаже обавезе органима који набављају, држе, носе и превозе оружје и муницију у складу са посебним прописима, као што су полиција и војска. Ова одредба наглашава значај посебних прописа у овој области и усмерава примену ЗОМ-а ка одређеним секторима безбедности.⁷⁰

Дакле, иако нови ЗОМ представља значајан напредак у регулисању области оружја и муниције, неопходно је истаћи његову сличност са старим ЗОМ-ом. Ипак, институционалне и материјалне норме, које се баве оружјем и муницијом, детаљније су разрађене и модернизоване у новом ЗОМ-у. То обезбеђује адекватност законског оквира у овој области и способност закона да одговори на динамичне потребе савременог друштва.

Оружје, у светлу савремених технолошких и друштвених развоја, представља суштински аспект безбедности у различитим контекстима, укључујући самоодбрану, напад, лов и спорт. У овом контексту, чл. 3, ст. 1, тч. 1 Новог Закона о оружју и муницији Републике Србије дефинише оружје као ручно преносиву нараву која користи различите потисне средства за избацавање пројектила, распршење гаса или течности. У овом члану Новог ЗОМ-а, оружје је одређено као направа која, користећи потисне средства као што су ваздух, барутни гасови или друге супстанце, избацује пројектил, распршује гас или течност. Закон такође обухвата друге направе намењене самоодбрани, нападу, лову или спорту. Важно је напоменути да су уређаји за хумано лишавање живота животиња, алати и имитације оружја искључени из ове дефиниције. Ова дефиниција пружа основу за разматрање различитих форми оружја и њихову класификацију.

Историјски гледано, претходна дефиниција оружја у Старом ЗОМ-у обухватала је сваку нараву намењену за избацавање пројектила или распршујење супстанци путем различитих потисних средстава. Ова дефиниција је, у времену свог усвајања, одговарала друштвено-политичким потребама, али се с током времена учинила застарелом. Савремени контекст и технолошки напредак, као и промене у

⁷⁰ Лештатнин, Б. (2017). Закон о оружју и муницији Републике Србије – критички поглед. *Безбедност*, 2/2017, стр. 155.

друштвено-политичким условима, захтевају осавремењивање дефиниције оружја у ЗОМ-у.

Дакле, савремена дефиниција оружја у Новом ЗОМ-у прилагођена је текућим друштвеним и технолошким потребама. Обухватна природа дефиниције обезбеђује флексибилност у разматрању различитих форми оружја и њихових функционалности. Осавремењивање оваквих правних инструмената је неопходно како би се осигурало да ЗОМ адекватно реагује на изазове савременог друштва и технологије у области безбедности.

Закон о оружју и муницији у претходном облику је вршио класификацију оружја на основу различитих параметара, укључујући тип оружја, намену и посебне врсте. Овој класификацији била је присутна широка разноврсност оружја, чиме се обухватили аспекти као што су ватрена моћ, врсте муниције и намена оружја. Међутим, усаглашавање са европским законодавством и Директивом 477/91 наложило је потребу за ревидирањем претходних одредби и усмеравањем ка новим стандардима класификације.

Примарни корак у преради ЗОМ-а био је усмерен на класификацију оружја у сагласности са европским стандардима. Преобразајући стари систем, оружје је сада подељено у четири основне категорије, обележене словним ознакама А, Б, Ц и Д. Ова нова системска подела има за циљ обезбеђивање структурираног приступа класификацији оружја, олакшавајући јасно разумевање и примену прописа.

Прва категорија, означена са словом А, укључује оружје за личну безбедност. Овде се сврставају средства која служе за осигуравање безбедности грађана, што обухвата широк спектар девајса, укључујући оружје за самоодбрану и средства која спречавају нападе. Друга категорија, обележена са словом Б, посвећена је ловачком оружју. Овде се укључују сви типови оружја коришћених у лову, са нагласком на функционалности и безбедности у овом контексту. Трећа категорија, означена словом Ц, односи се на спортско оружје. У ову категорију спадају сви типови оружја коришћени за спортске активности, укључујући пуцање и друге врсте тренинга. На крају, четврта категорија, обележена словом Д, обухвата трофејно, старо и комбиновано оружје. Ова категорија је дизајнирана да обухвати оружје са историјским значајем, трофеје и комбинације оружја различитих типова.

Један од најзначајнијих аспеката новог закона је увођење нових услова које физичка лица морају испунити како би стекла право на држање и ношење оружја. Поред традиционалних услова, као што су неосуђиваност за кривична дела и прекршајну некажњаваност, новина представља захтев за здравствену способност за држање и ношење оружја. Овај услов примарно служи заштити и безбедности самог индивида, као и општег јавног интереса, обзиром да држање оружја одређује ниво ризика за здравље и безбедност особе.⁷¹

Додатно, нови законски прописи налажу да се осуђиваност за прекршаје по јавном реду и Закону о оружју и муницији разматра у периоду од четири године, што представља повећање у односу на претходни Закон о оружју и муницији где се овакви услови анализирају у тригодишњем периоду. Ова измена има за циљ да обезбеди дугорочнију евалуацију безбедности и надзора над потенцијалним носиоцима оружја. Посебно значајан аспект новог закона представља увођење позитивне безбедносно-оперативне провере као обавезног услова. Оваква провера има за циљ прецизно процењивање безбедносних аспеката потенцијалних носилаца оружја и обезбеђује да само они који испуњавају највише стандарде безбедности имају право на држање и ношење оружја.

С обзиром на напредак у домену технологије и промене у друштвеном окружењу, нови законски прописи такође посебну пажњу посвећују обавязи оправдавања разлога за набавку ватреног оружја. Ова обавеза има за циљ смањење случајева злоупотребе оружја и промовисање одговорног поседовања и коришћења истог. Коначно, нови закон такође поставља стандарде за безбедан смештај и чување оружја, чиме се доприноси обезбеђењу оптималних услова за чување оружја, чиме се спречава случајна или неовлашћена употреба.

Законске одредбе које регулишу здравствену способност за поседовање оружја, у складу са чланом 83 Шенгенског уговора и Директивом СЕ 477/91, играју значајну улогу у осигуравању безбедности и спречавању злоупотреба оружјем. Проучавањем члана 83 Шенгенског уговора и Директиве СЕ 477/91, утврђујемо прописе који се односе на здравствену способност за поседовање оружја у широком европском контексту. Истовремено, упоређујемо претходни ЗОМ са новим, фокусирајући се на дискрециону оцену полиције у вези са забраном поседовања

⁷¹ Лештанин, Б. (2016). *Практикум за примену Закона о оружју и муницији с прилозима*. Београд: Службени гласник, стр. 33.

оружја. Док је Стари ЗОМ омогућавао полицији да дискреционо забрани оружје на основу могућности за злоупотребу, Нови ЗОМ укида ограничења која су била присутна у претходној верзији.⁷²

Једна од значајних новина је уведена провера услова за безбедан смештај и чување оружја, која представља напредак у раду полиције и обавезу јавности за обезбеђивање безбедности. Прецизност и методологија провере услова за безбедан смештај и чување оружја детаљно су описани у члану 13, став 3 Новог ЗОМ-а. Сукладно овом члану, полицијски службеник има обавезу да изврши проверу услова непосредним опажањем у стамбеном простору по месту пребивалишта или боравишта подносиоца захтева. Захтев за проверу не подразумева издавање додатних потврда, већ се поступак спроводи у интересу подносиоца захтева, што омогућава полицији да верификује испуњавање законских услова.⁷³

Додатно, претходна сагласност држаоца стана за улазак полиције у њихов простор подразумева смештање оружја под адекватне услове без обавезе издавања било каквих документација. Ово представља додатни корак ка ефикасном обезбеђивању безбедности и уклања неопходност за претходно издавање документације у складу с кривичнопроцесним прописима.

Физичка лица која стичу оружје имају обавезу да осигурају безбедан смештај и чување оружја и муниције. Ово укључује примену додатних мера безбедности као што су сефови, касе и ормани, који су додатно опремљени сигурносним механичким системима за закључавање. Особе које се баве колекционарством морају задовољити исте безбедносне стандарде, с тим што се за њих додатно захтева употреба сигурних механизма закључавања на сефовима, орманима и касама.

Уводом нове провере услова за безбедан смештај и чување оружја, законодавац је унапредио систем надзора и безбедности. Ове измене не само што обавезују држаоце оружја на детаљну проверу услова, већ и подстичу сарадњу са полицијом у интересу заједничке безбедности. Као резултат, ове новине представљају значајан корак ка подизању стандарда безбедности и ефикасног контролисања држања оружја у друштву.

⁷² Лештатнин, Б. (2017). нав. дело, стр. 160.

⁷³ Лештанин, Б. (2016). нав. дело, стр. 85.

Закон о оружју и муницији у Србији доживљава значајне измене, које се примењују на правна лица и предузетнике. Ове измене обухватају различите аспекте бављења прометом, поправљањем и преправљањем оружја и муниције, као и обуку у руковању ватреним оружјем.

Нови ЗОМ предвиђа забрану обављања делатности промета оружјем и муницијом правним лицима и предузетницима којима Министарство унутрашњих послова (МУП) већ није одобрило бављење овом делатношћу. Новина је у томе што је сада неопходно испуњавање додатних услова прописаних законом, што подразумева присуство власника оружја током трајања послуге при давању оружја на услугу. Овакве измене сужавају могућност давања оружја на услугу у поређењу са претходним регулативама.⁷⁴

Овим законским изменама посебна подршка пружа се спортском стрелаштву и колекционарству. Учесници у овим областима су ослобођени обавезе обуке, имају право на справљање муниције, а процес набавке оружја и муниције је ублажен. Додатно, ограничење количине муниције која се може набавити укинута је за све власнике оружја, чиме се омогућава држање оружја са „афекционом вредношћу“ без обавезе испуњавања услова за држање оружја из категорије Б.

Новим прописима омогућено је странцима без сталног настањења у Србији да набављају оружје из категорије Б и Ц на основу одобрења за набављање и изношење оружја. Ова измена укида претходно ограничење из члана 23 ЗОМ-а и отвара нове могућности за странце који привремено бораве у земљи. Додатно, нови ЗОМ прецизира начин ношења оружја за припаднике страних служби безбедности и странце на привременом боравку. Ово је значајан корак у прецизном регулисању оружја у службеничким и међународним контекстима.

У светлу нових законских одредби које регулишу преношење оружја преко државне границе, примарни циљ је стварање ефикасног режима контроле и надзора. Прописе члана 34 Закона о оружју и муницији детаљно разрађују механизми ограничења права својине и располагања оружјем од стране граничне полиције.⁷⁵ Специфично, власници привремено одузетог оружја и муниције добијају рок од 90 дана да изнесу оружје из земље или прибаве одговарајућу исправу од Министарства

⁷⁴ Лештатнин, Б. (2017). нав. дело, стр. 165.

⁷⁵ Закон о оружју и муницији, чл. 34, ст. 8.

унутрашњих послова (МУП) према месту пребивалишта у земљи⁷⁶ Ипак, у закону недостаје одговор на питање шта се дешава у случају да власник не поступи у складу са наведеним роком, односно, ако не изнесе оружје из земље или не прибави одговарајућу исправу у предвиђеном временском оквиру.

Користећи аналогну примену других законских одредби, пре свега чланова 28, 29 и 30 ЗОМ-а, можемо закључити да оружје које је привремено одузето постаје власништво Републике Србије у случају неспровођења предвиђених мера од стране власника. Ово је у складу са принципима одговорног поступања и контроле које држава има у вези са оружјем, обезбеђујући безбедност и ред у земљи.

Закон о оружју и муницији у својим члановима 43 и 44 намењен је уређењу поступка евидентирања оружја које уносе правна лица и предузетници, као и Министарство унутрашњих послова (МУП). Сваки комад оружја, од тога момента када је произведен, па све до његовог достављања крајњем кориснику, мора бити објект систематске евиденције. Ово се спроводи у сугласности са детаљно прописаним евиденцијским стандардима, како би се обезбедила адекватна праћења тока оружја. Посебан акценат стављен је на оружје које било како падне у руке терориста или особа извршилаца кривичних дела. У оваквим случајевима, евиденција игра изузетно важну улогу као средство за брзо и прецизно идентификовање порекла оружја и утврђивање одговорности.⁷⁷

Усаглашавање са европским законодавством поставља додатне захтеве за ефикасним управљањем оружјем. Ово подразумева примену технолошких иновација и стандарда који олакшавају обраду података и обезбеђују брзо и тачно праћење оружја. Овакво усаглашавање не само што штити безбедност грађана и државе, већ такође доприноси повећању ефикасности правосудних система.

У савременом контексту, проблем непрописног поседовања оружја представља значајан изазов за безбедност грађана у нашој држави. Овај проблем је проистекао из немира и ратних дешавања током деведесетих година, што је довело до лаког доступа оружју. Атмосфера опште несигурности створена је овим

⁷⁶ Закон о оружју и муницији, чл. 34, ст. 9.

⁷⁷ Бодрожић, И (2016). Тероризам као кривично дело у документима међународних организација. *НБП – Журнал за криминалистику и право*, 21(1), 203-217.

друштвеним контекстом, а значајан број грађана је прибегао набавци оружја у циљу личне заштите.⁷⁸

Због ових дешавања, количина оружја у држави, било легалног или илегалног порекла, наставила је константан раст. Стога, ефикасно смањење количине оружја у поседу грађана постало је неопходан услов за повећање опште безбедности друштва. Мере које примењујемо не би требало да буду искључиво репресивног карактера, као што је повећавање казни за кривична дела и прекршаје. Уместо тога, држава, у овом случају Србија, треба да примени проактивни приступ, а један од корака ка остваривању тог циља је легализација.

Министар унутрашњих послова има важан улог у овом процесу, с обзиром на овлашћење да периодично распише легализацију када то захтевају објективни разлози за очување безбедности грађана и јавног реда и мира. Досадашња искуства са два периодична спровођења легализације показују позитивне резултате.⁷⁹ Нагласак је на чињеници да власници оружја који желе да легализују не морају доказивати порекло оружја и да не се кажњавају за претходно неовлашћено држање и ношење оружја у прописаном року.

Овакав приступ легализацији оружја представља сензибилан и рационалан начин управљања проблемом. Он не само што доприноси смањењу криминалитета и побољшању безбедности грађана, већ такође проистиче из потребе за балансираним приступом у односу на права и одговорности грађана у вези са поседовањем оружја. Србија, као одговорна држава, треба да настави са оваквим напорима, обезбеђујући једнаку заштиту права и безбедности свих својих грађана.

⁷⁸ Гаџиновић, Р. (2014). Политичке прилике на Балкану почетком XX века. *НБП – Журнал за криминалистику и право*, 19(1), 111-128.

⁷⁹ Лештанин, Б. (2016). нав. дело, стр. 204.

ЗАКЉУЧАК

Сагледавши све наведене аспекте, неизбежно је уочити да је у регулативном оквиру оружја, као потенцијално опасног предмета, имплементиран специфичан јурисдикционални апарат. Ово уређење обухвата не само сами процес и услове добијања, поседовања и ношења оружја, већ и критеријуме који важе за њихове вандржавне облике. Овакав приступ има за циљ ефикаснију контролу нивоа наоружања, консонантно са нормама европских правних стандарда.

Увођењем специфичног правног режима, редуцира се потенцијална опасност коју представља оружје. Ово постиже усмеравањем на поострашћивање критеријума за добијање права на поседовање оружја, али и применом строгих санкција у случају злоупотребе истог. Важно је истаћи да је неопходно да полицијске активности буду ефикасне како би се постигао основни циљ усмерен ка безбедности, што подразумева и активну улогу грађана.

Централни дисциплинарни циљ контроле оружја усмерен је ка одржавању и заштити безбедности грађана, општества и државе као целине. Пошто је оружје склоно различитим формама злоупотребе, укључујући и несанкционисану трговину оружјем, која не увек има финансијски мотив, већ често може бити поступак са политичком подлогом. Неопходно је истаћи да је оружје не само предмет извршења кривичних дела, већ и постојан извор опасности и прећутног потенцијала за исте.

Кривично дело недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја, како је предвиђено одредбама члана 348 Кривичног законика, представља тему од изузетног значаја у области кривичноправног регулисања. Ово кривично дело заузима централно место у правном корпусу, без обзира на његово укључење у Кривични законик или било које споредно кривично законодавство, и намењено је превенцији, откривању и кажњавању активности повезаних са незаконитим обављањем активности са оружјем и експлозивним материјама.

У светлу последњих измена и допуна Кривичног законика, Закон о оружју и муницији (ЗОМ) унеле су новине и институте који имају значајан утицај на разумевање и примену кривичног дела недозвољена производња, држање, ношење и

промет оружја и експлозивних материја. Међу новим појмовима који су ступили на сцену у кривичноправном контексту, посебно се издвајају конвертибилно оружје и онеспособљено оружје, који представљају предмет анализе и расправе.

Јединствено решење у овом контексту представља увођење нових дефиниција и терминологије у Кривични законик, с обзиром на то да конвертибилно оружје обухвата широк спектар предмета. Међутим, ова широкоприменљивост може изазвати изазове у контексту *lex certa* начела, те се поставља питање управданости проширења кривичне зоне. Од стране, одређени аспекти су остављени без кривичне санкције, као што су мечеви за конвертибилно оружје и неисправно ватрено оружје, што представља додатни извор дилема.

Узимајући у обзир ове измене и допуне, неопходно је разјаснити начин како конвертибилно оружје и онеспособљено оружје представљају потенцијалну опасност за јавни ред и мир, што је циљ заштите утврђен чланом 348 Кривичног законика.

Закон о оружју и муницији представља комплексан правни инструмент који регулише различите аспекте, не само у контексту безбедности, већ и у другим сферама. Стога, усвајање нових прописа у односу на предходни законски оквир представља безмало јасно унапређење у овој области. Примарно, усмерено је на активности државних инстанци које имају надлежности у примени овог закона, као што су Министарство унутрашњих послова (МУП) и Министарство здравља.

Кроз упоредну анализу можемо констатовати да је Закон о оружју и муницији у потпуности усаглашен са Директивом Европске уније која регулише област оружја. Међутим, унаточ томе, у самом закону отсутне су одредбе које би регулисале режим уноса, држања и ношења оружја за грађане који су држављани чланица ЕУ и који поседују европски пасош за оружје. Оваква празнина представља простор за допунске измене закона, које се вероватно очекују пред приступање Србије Европској унији.

Овај закон има за циљ постизање ефикасније контроле наоружања у свим категоријама, истовремено обезбеђујући слободно кретање роба, лица, услуга и капитала на Заједничком европском тржишту. Продухвана легитимношћу и легалношћу, трговина и власништво оружја, на основу закона, посебно су заштићени, промовишући употребу оружја за културне, историјске, рекреативне и спортске активности. Потребно је издвојити улогу цивилног сектора и невладиних

организација у контроли наоружања, које су позване на повећање свести грађана и друштва у целини о потенцијалној штетности илегалног оружја, као и у поштовању закона.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бошковић, М. (1999). *Криминолошки лексикон*. Нови Сад: Матица Српска.
2. Бјелајац, Ж. (2013). *Организовани криминалитет – Империја зла*. Нови Сад: Универзитет Правна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе.
3. Бабић М., Марковић И. (2013). *Кривично право – посебни дио*, Бања Лука: Правни факултет.
4. Бодрожић, И (2016). Тероризам као кривично дело у документима међународних организација. *НБП – Журнал за криминалистику и право*, 21(1).
5. Гађиновић, Р. (2014). Политичке прилике на Балкану почетком XX века. *НБП – Журнал за криминалистику и право*, 19(1).
6. Јовашевић, Д. (1999). *Закон о оружју и муницији Републике Србије са коментаром и пратећим прописима; Закон о оружју Републике Црне Горе*. Београд: Службени гласник.
7. Котарлић, Д., Јоксимовић, С. (2015). Усклађивање законске регулативе Републике Србије са Стратегијом ЕУ за борбу против недозвољеног сакупљања и промета лаког и стрелачког наоружања и муниције – степен усклађености и неопходне мере. *Војно дело*, 67(3).
8. Коларић, Д. (2015). Кривична дела убиства-de lege lata и de lege ferenda. *НБП – Журнал за криминалистику и право*, 20(2).
9. Лазаревић, Љ. (2011). *Коментар Кривичног законика*. Београд: Правни факултет Унион.
10. Лештанин, Б. (2016). *Практикум за примену Закона о оружју и муницији с прилозима*. Београд: Службени гласник.
11. Лештатнин, Б. (2017). Закон о оружју и муницији Републике Србије – критички поглед. *Безбедност*, 2/2017.
12. Лазић, Д. (2017). Недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из члана 348 кривичног законика нове и старе дилеме у пракси. *Годишњак Факултета безбедности*.

13. Лакићевић, М. (2021). *Утицај илегалних миграција на организовани криминал и тероризам*. Докторска дисертација, Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе.
14. Милошевић, В. (1999). *Наоружање и опрема полиције и војске*. Први део, Београд.
15. Поњовић, Д. (2006). *Међународна трговина наоружањем и војном опремом- радни документ*. Београд: Српски економски форум.
16. Радојевић, К., Роквић, В., Иваниш, Ж., (2011). Контрола трговине и преноса малокалибарског и лаког оружја, *Војно дело*, 63(3).
17. Спалевић, Ж., Бјелајац, Ж, Димитријевић, Д. (2013). Трговина оружјем као глобални међународни проблем. *МП*, 2,
18. Стојановић, З., Делић, Н. (2017). *Кривично право – посебни део*. Београд: Правна књига.
19. Spitzer, R. J. (1995). *The politics of gun control*. Routledge.Chatham House Publishers, Inc. Chatham, New Jersey 07928
20. Чејовић, Б. (2008). *Кривично право у судској пракси – посебни део*. Крагујевац: Lion Mark.

Правни извори

21. Закон о оружју и муницији, Службени гласник РС, бр. 20/2015, 10/2019, 20/2020 и 14/2022.
22. Закон о испитивању, жигосању и обележавању оружја, направа и муниције, Службени гласник РС, бр. 87/2018.
23. Закон о кривичном поступку, Службени гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС.
24. Кривични законик, Службени гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
25. Правилник о начину вођења и обрасцима евиденција о оружју и муницији које воде надлежни органи, Службени гласник РС, бр. 12/2016.

26. Правилник о онеспособљавању оружја, Службени гласник РС, бр. 9/2016 и 96/2016.
27. Правилник о условима и начину употребе средстава принуде, Службени гласник РС, бр. 133/2004.
28. Уредба о врстама наоружања и опреме полицијских службеника министарства унутрашњих послова, Службени гласник РС, бр. 27/2006.

ПРАВНО УРЕЂЕЊЕ НОШЕЊА И ДРЖАЊА ОРУЖЈА У СРБИЈИ

Сажетак

Фокусирајући се на законодавство, подзаконске акте и правне инструменте, рад има за циљ проучавање и процену постојећих правила и процедура. Истиче се проблем илегалног поседовања оружја и његове потенцијалне последице, не само у криминалним круговима већ и у контексту породичних и пријатељских сукоба. Наглашава се потреба за ефикасном регулативом како би се спречиле злоупотребе и угрожавање безбедности. Рад разгледа законске норме које категоризују оружје за физичка и правна лица, при чему се посебна пажња посвећује дозволама за набавку, поседовање и ношење. Обавезни услови за добијање дозвола укључују старосну границу, држављанство, здравствено уверење и неосуђиваност за кривична дела. Као основни изазови истичу се присуство илегалног оружја у друштву и култура коришћења и ношења оружја. Предлажу се мере за поштравање контроле над набавком и употребом оружја, укључујући преглед законодавства. Као закључак, рад износи детаљан преглед правног уређења у области оружја у Србији и предлаже могућа унапређења и измене у правном оквиру са циљем стварања безбедног и одрживог друштва.

Кључне речи: оружје, ватрено оружје, ношење и држање оружја, члан 348 Кривичног законика, Закон о оружју и муницији

LEGAL REGULATION OF THE CARRYING AND POSSESSION OF WEAPONS IN SERBIA

Summary

Focusing on legislation, by-laws and legal instruments, the paper aims to study and evaluate existing rules and procedures. The problem of illegal possession of weapons and its potential consequences is highlighted, not only in criminal circles but also in the context of family and friendly conflicts. The need for effective regulation is emphasized in order to prevent abuses and threats to safety. The paper examines the legal norms that categorize weapons for natural and legal persons, with special attention being paid to permits for acquisition, possession and carrying. Mandatory conditions for obtaining permits include age limit, citizenship, health certificate and no criminal convictions. The main challenges are the presence of illegal weapons in society and the culture of using and carrying weapons. Measures are proposed to tighten control over the acquisition and use of weapons, including a review of legislation. As a conclusion, the paper provides a detailed overview of the legal regulation in the field of weapons in Serbia and suggests possible improvements and changes in the legal framework with the aim of creating a safe and sustainable society.

Keywords: weapons, firearms, carrying and keeping weapons, Article 348 of the Criminal Code, Law on Arms and Ammunition

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Кандидат Јована Марковић рођена је 18.10.1988.године у Нишу. По завршетку основне школе “Добросав Јовановић Станко”, сада “Стефан Немања”, уписује природно-математички смер гимназије “Стеван Сремац” у Нишу, где завршава средњошколско образовање са одличним успехом.

Академско звање дипломирани правник стиче на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду 2019.године.

Члан Адвокатске коморе постаје новембра 2019.године уписом у Именик адвокатских приправника. Од тада обавља приправнички стаж у адвокатској канцеларији у Нишу.

Мастер академске студије на Правном факултету у Нишу уписала је школске 2022/2023 године, на смеру Унутрашњи послови. Испите на мастер студијама положила је са просечном оценом 9,5.

Служи се енглеским језиком.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Јована Марковић

Наслов мастер рада: Правно уређење ношења и држања оружја у Србији

Ментор: Проф. др Предраг Димитријевић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, 17.01.2024.године

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом “Правно уређење ношења и држања оружја у Србији” пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Јована Марковић

У Нишу, 17.01.2024.године

Потпис аутора
